

**Зауваження та пропозиції
до проекту *Основ (концепції) державно-церковних відносин***

(Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи, Київ 2003)

**Інститут Релігії та Суспільства
Українського Католицького Університету
26.11.2003**

1. На нашу думку, насамперед потрібно чітко визначити засади (загальнометодологічні принципи) побудови Концепції:

зокрема,

Концепція має ґрунтуватися на визнанні людської гідності підґрунтям усіх людських прав, в тому числі релігійних.

У центрі стосунків держави і релігійних організацій – якомога повніше гарантування права людини на релігійну свободу.

Концепція повинна розвивати українські традиції віросповідних стосунків та враховувати міжнародний досвід у цій сфері.

Основним об'єктом Концепції є відносини між громадянином, державою і релігійними організаціями.

Концепція спрямована на формування принципів та механізмів стосунків держави і релігійних організацій з метою покращення законодавчої бази.

2. Крім того, потрібно визначитися, чи Концепція стосується взаємодії органів державної влади з усіма релігійними організаціями, чи тільки з церквами, як одним з видів релігійної організації. Це вплине на назву та структуру документу.

Одним з принципів нормотворення є уникнення використання в нормативно-правових актах синонімів для означення тих самих або подібних речей. Тому, виглядає недоцільним дублювати назву документу (Основи (Концепція)). З визначених авторами мети і основного завдання випливає, що планувалося створити таки Концепцію віросповідних відносин, а не тільки визначити їх основи.

Крім того, у проекті багато непотрібних повторів (як напр.: 3 абзац преамбули та 3 абзац п. 1) та неточних формулювань (“добровільна релігійна освіта” з ч. 2 п. 9 II Розділу у міжнародних актах формулюється як “релігійна освіта на факультативній основі”).

3. Детальнішого, на наш погляд, опрацювання вимагає формулювання завдань Концепції. До них, скажімо, відноситься: створення умов для толерантної співпраці органів державної влади та релігійних організацій, декларація та обґрунтування основних принципів віросповідних стосунків, удосконалення механізмів реалізації цих принципів тощо. Деякі з завдань сформульовано у пкт. 1 I Розділу: “причини, що зумовлюють визначення Основ (Концепції) державно-церковних відносин. Видається, тут автори хотіли висвітлити ті причини, що зумовлюють необхідність написання Концепції, однак деякі з них вже сформульовані у преамбулі.

4. У Концепції також потрібно визначити ключові поняття віросповідних стосунків (таких як релігійна організація, церква, тоталітарна секта, релігійна діяльність, тощо). На наше переконання, саме у концепції потрібно реалізувати ідею формулювання означення основних понять віросповідних стосунків, які законодавець планує подати ст. 1 проекту змін до закону про свободу совісті та релігійні організації. Однак це завдання вимагає детального опрацювання.

5. Суттєвого доопрацювання вимагає структура Концепції.

Так, принципи державно - церковних взаємовідносин стисло перераховані у Загальних засадах (Розділ I. 4), тоді як на нашу думку, їм потрібно присвятити окремий розділ. Адже самі автори слушно формулюють мету концепції як “визначення стратегії, принципів напрямів і механізмів утвердження ...”. Власне усього цього і бракує у Проекті.

Розділ II Концепції виглядає непропорційно великим. За такого об'єму опису компетенцій державних органів документ потрібно було б назвати “Засади та механізми державної політики стосовно релігійних організацій”. Окрім того, ряд положень цього розділу вимагає доопрацювання. Так, якщо президент має право укладати угоди з релігійними організаціями (останній абзац п. 1), то правом парламенту є їх ратифікація (це не зазначено у п. 2). Дивно, чому до компетенцій Міністерства освіти віднесено надання приміщень для релігійної освіти, якщо це зручніше робити на місцях. Крім того, серед компетенцій цього органу відсутня згадка про акредитацію богословських дисциплін.

6. Вважаємо, що основним завданням Концепції є визначити загальні принципи побудови взаємостосунків держави та релігійних організацій в Україні дати їм ширше тлумачення. У проекті ці принципи сформульовано не зовсім послідовно, так, з невід'ємного права кожної людини на свободу совісті повинне випливати рівноправність усіх громадян та осіб, що законно знаходяться в Україні.

Принцип відокремлення церкви і держави краще формулювати як принцип розмежування сфер діяльності релігійної організації і держави та взаємному невтручанню у ці сфери.

Крім того, потрібно виразно згадати принцип співпраці релігійних організацій та держави на благо особи і українського суспільства. При цьому слід чітко визначити сфери співпраці, а також її межі та форми. Це зрозумілий у світовій практиці принцип, тоді як принцип паритетності державно-церковних відносин потребує додаткового пояснення: про чию і яку паритетність іде мова, на яких засадах, у яких сферах.

Принцип невизнання державою жодної релігії краще формулювати як заборону будь-якої дискримінації за релігійною ознакою, як громадян, так і релігійних організацій та юридичних осіб, які не створені за релігійною ознакою. Негативне формулювання збільшує дієвість положення, зумовлює кращий захист.

Принципи 4 і 5 (п. 4) слід поміняти місцями, тому що визнання історичними перерахованих релігій є значно ширшим ніж визнання важливої ролі християнства київської традиції.

У проекті залишилися поза увагою актуальні сфери суспільних відносин, у яких необхідно визначити модель, принципи та форми державно-церковної співпраці.

Більшість з цих сфер, до речі, перерахована чомусь у пояснювальній записці до проекту Концепції, а не у самій Концепції.

Леся Коваленко